

Juhani Aho 1861–1921

Aatteiden mies

Uran alku (1880-luku)

- Papin poika Ylioppilaana Helsingissä ja tutustuminen Järnefeltien perheeseen: Alexander ja Elisabet(h), pojat Arvid, Eero ja Kasper.
- Elisabet halusi ohjelmallisesti luoda suomalaisen kirjallisen kaanonin, tutustutti Ahon venäläisiin klassikoihin, ja kirjailija omaksui venäläisen kirjallisuuden kansallisuutta korostavia ihanteita.
- Uusi Suometar (fennomaanien lehti)

Realismin kausi, kirjailijauran alku

- ”Siihen aikaan kun isä lampun osti” 1883 & ”Rautatie” 1884
- Kansankuvauksia. Määrittelevät, tyypittelevät kansaa. Kirjallisuus luo identiteettiä.
- Vanha kansa kohtaa modernin maailman, rautatie, lamppu yms. Toistuva aihe.
- Papin tytär 1885 (psykorealistisia elementtejä, kansa taka-alalla, edelleen nähtävissä Järnefeltin opit ja metodit, tyypit yms...)

Aika maakuntalehdissä

- 1880-luvun puolessa välissä välit Uuteen Suomettareen katkesivat, mutta jatkoi nuorsuomalaisen aatemaailman agitoimista maakuntalehdissä.
- Ensin Keski-Suomi, sitten Savo, joissa molemmissa oli päivätöissä. Näin Aho oli luomassa aikakautta, jossa maakuntalehdillä oli hetken enemmän mielipidevaltaa kuin millään muulla instanssilla. Ei vähiten Ahon ansiosta.
- Aho kiinnostuu köyhien asiasta. Ainakin pintapuolisesti.
- Lopulta Aho päätyi toimittajaksi Päivälehteen.

1890-luvun alku

- Matka Pariisiin synnytti Yksin-romaanin, joka sai ristiriitaisen vastaanoton. Aho hylkäsi hetkeksi yhteiskunnalliset painotukset.
- Lastut syntyvät (1891). Tasoittavat Yksin-romaanin kohua.
- Päivälehdessä jutut sovittelevia.
- Papin Rouva ilmestyy (1893) ja Ahon asema Suomen kirjallisuuden johtohahmona vankistuu.
- Karelianismi, pyöräretket, Panu.

Sortokausi 1899–1905, taistelija herää

- Keisari Nikolai II antaman asetuksen perusteella Suomen omat perustuslailliset oikeudet kumotaan.
- Bobrikov kenraalikuvernööriksi.
- Aho taisteli kynä aseenaan. Syntyivät vertauskuvalliset lastukokoelmat Katajainen kansani I ja II 1899-1900 (tausta sanomalehdissä auttoi)
- Maanpako 1903

Kohti kansalaissotaa

- Yleislakko (1905) toi näkyväksi kansakuntaa repivät ristiriidat. Eri ryhmillä eri tavoitteita.
- Aho tuomitsi lakot, teollisuusproletaatti oli Aholle vieras kansanryhmä. Ja nationalismia/suomalaisuutta piti ajaa muilla tavoin.
- Yhtä lailla Aho tuomitsi Bobrikovin murhan.
- Ohjelmallinen pasifismi. Rauhanerakko 1916.
- Tuomitsi Helsingin Sanomissa vuoden 1917 (Armahdustako) yleislakon ja järjestyskaartilaisten armahdukset.

Sota

- Pettymys kansaan. Sodan välttämättömyys.
- Ahoa ei vangita, kuljeskelee Helsingin kaduilla ja kirjoittaa Hajamietteitä kapinaviikoilta.
- Riemu voitosta vaihtuu nopeasti pettymykseen. Toisen puolen kostonhimo kauhistuttaa yhtä lailla kirjailijaa.
- Ahon pojat eri puolilla, Heikki Aho vältti teloituksen vain Vennyn kirjeen vuoksi.
- Suhde vaimoon katkesi.
- Sodan jälkeen myös kiihkomielisimmät valkoiset alkoivat karsastaa Ahoa.

Idylli

- Omalakinen tila, jossa eri yhteiskuntaluokat elävät vielä harmoniassa (paikalliset / Rosenlew). Aho asui Kokon kamarissa.
- Muusta yhteiskunnasta erillään. Rakenteet hajottavat idylliä. Yhteiskunnan perusyksikkö työ on häivytetty. Kristillinen myytti.
- Tolstoilaisen/hegeliläisen ja modernin maailmankuvan törmäys. Ideologinen kannanotto.
- Ympäristöaktiivisuus, Aho huolehti kalakannasta, kävi debattia metsäyhtiöiden kanssa.
- Urheilukalastajien liitto, Metsästys ja Kalastus -lehti.
- Urheilukalastuksen ideologia: ei se mitä, vaan miten.

Perintö

- Yksittäisenä henkilönä luomassa kieltä, identiteettiä ja kirjallista perintöä ehkä enemmän kuin kukaan muu. Oli tukena mm. Joel Lehtoselle ja F. E Sillanpäälle.
- Eli toteutti Elisabetin toiveen ja odotukset.